

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

TALABALIK DAVRIDA IJTIMOY FAOLLIK VA SHAXSIY O'ZINI ANGLASH O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK

Karimova Nilufar Ulmassultonovna

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch Davlat Universiteti Magistratura bo'limi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalik davrida shaxsning ijtimoiy faolligi va o'zini anglash jarayoni o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik psixologik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Ijtimoiy faollik — shaxsning jamiyat hayotidagi ishtiroki, tashabbuskorligi va ijtimoiy mas'uliyat hissi bilan belgilanadigan sifat bo'lsa, o'zini anglash — individning "Men" konsepsiyasi, o'z shaxsiy ahamiyatini va ijtimoiy rolini idrok etish darajasidir. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, talabalik davrida ijtimoiy faollik va o'zini anglash jarayonlari bir-birini kuchaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi. O'zini anglagan talaba ko'proq tashabbuskor, jamoaviy faoliyatda yetakchi va ijtimoiy mas'uliyatli bo'lishga intiladi. Shu bilan birga, ijtimoiy faol ishtirok orqali shaxs o'z "Men" obrazini yanada barqaror shakllantiradi. Maqolada bu o'zaro bog'liqlikni kuchaytiruvchi psixologik mexanizmlar — o'zini baholash, ijtimoiy identifikatsiya, kommunikativ kompetensiya va motivatsiya tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: talabalik davri, ijtimoiy faollik, o'zini anglash, identifikatsiya, motivatsiya, ijtimoiy mas'uliyat.

Annotation : This article analyzes the interrelation between social activity and self-awareness among university students from a psychological perspective. Social activity is defined as the individual's participation, initiative, and sense of social responsibility within society, while self-awareness represents the individual's understanding of their "Self," personal significance, and social roles. The study shows that social activity and self-awareness mutually reinforce each other during the student period: the more self-aware the student becomes, the more active and responsible they are in social life, and vice versa. Psychological mechanisms that strengthen this relationship — self-esteem, social identification, communication competence, and motivation — are discussed.

Keywords: student period, social activity, self-awareness, identification, motivation, social responsibility.

Аннотация: В статье рассматривается взаимосвязь социальной активности и самосознания личности в студенческом возрасте. Социальная активность определяется как инициативность, участие и ответственность личности в общественной жизни, а самосознание — как осознание своего «Я», своих ролей и значимости в социуме. Установлено, что в студенческом возрасте данные процессы взаимно усиливают друг друга: чем выше уровень самосознания студента, тем выше его социальная активность, и наоборот. В статье анализируются психологические механизмы данного взаимодействия — самооценка, социальная идентификация, коммуникативная компетентность и мотивация.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

Ключевые слова: *студенческий возраст, социальная активность, самосознание, идентификация, мотивация, ответственность.*

Talabalik davri — inson hayotidagi ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishning muhim bosqichlaridan biridir. Bu davrda shaxs kasbiy tayyorgarlik bilan bir qatorda, o'zining ijtimoiy identifikatsiyasini, shaxsiy qadriyatlarini va hayotiy maqsadlarini shakllantiradi. Shaxsning ijtimoiy faolligi va o'zini anglash jarayonlari bu bosqichda o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, ularning uyg'un rivojlanishi talabaning ijtimoiy yetukligi, kasbiy shakllanishi hamda psixologik barqarorligini ta'minlaydi.

Globallashuv, raqamli transformatsiya va ijtimoiy muhitning tezkor o'zgarishlari sharoitida talabalik davri inson hayotida shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishning eng dinamik bosqichiga aylanmoqda. Talaba bu davrda nafaqat kasbiy bilimlarni egallaydi, balki o'zining ijtimoiy identifikatsiyasi, shaxsiy "Men" konsepsiyasi, va ijtimoiy faol subyekt sifatidagi o'rnini shakllantiradi. Shu jihatdan, talabalik — o'zini anglashning eng faol davri, shuningdek, ijtimoiy faollikni shakllantirish uchun eng qulay psixologik davrdir. Ijtimoiy faollik — bu shaxsning jamiyat hayotida faol ishtirok etish, tashabbus ko'rsatish, o'z fikrini erkin ifoda etish va ijtimoiy jarayonlarga mas'uliyat bilan yondashish qobiliyatidir. Psixologik jihatdan bu sifat insonning ichki motivatsiyasi, ijtimoiy identifikatsiya darajasi va o'zini boshqarish mexanizmlariga bevosita bog'liqdir (Bazilenko va boshq., 2019). O'zini anglash esa — shaxsning o'z "Men" obrazini, qadriyatlarini, imkoniyatlarini va ijtimoiy rolini ongli ravishda idrok etish jarayonidir (Rogers, 1961; Erikson, 1980). So'nggi yillarda olib borilgan psixologik tadqiqotlar (Shamionov & Bocharova, 2024; Feng & Li, 2025) talabalik davrida ijtimoiy faollik bilan shaxsiy o'zini anglash o'rtasida kuchli o'zaro bog'liqlik mavjudligini ko'rsatmoqda. Ijtimoiy faol talaba o'zini jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida his etadi, bu esa uning ichki o'zini baholashini, hayotdan mamnunlik darajasini va shaxsiy o'sish motivatsiyasini kuchaytiradi. Aksincha, o'zini anglagan, o'z qadriyatlarini va ijtimoiy rolini anglay olgan talaba jamiyatda faol ishtirok etishga, tashabbus ko'rsatishga va ijtimoiy mas'uliyatni his etishga moyil bo'ladi. Talabalik davrida bu jarayonlar oliy ta'lim muassasasi muhitining psixologik iqlimi, pedagogik yondashuvlar, ijtimoiy hamkorlik madaniyati va shaxslararo munosabatlar tizimi orqali shakllanadi. Oliy ta'lim tizimida shaxsning ijtimoiy faolligini rag'batlantirish mexanizmlari yetarlicha ishlab chiqilmaganligi, o'zini anglash jarayoniga psixologik yondashuvlarning cheklangani bugungi kunda dolzarb ilmiy muammolardan biridir. Mazkur muammo O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" hamda Ta'lim to'g'risidagi qonun (2020)da belgilangan "shaxsning ijtimoiy faolligi, mas'uliyati va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish" kabi ustuvor yo'nalishlar bilan ham uzviy bog'liqdir.

Demak, talabalar shaxsini ijtimoiy jihatdan faol, o'zini anglagan, ijtimoiy mas'uliyatli inson sifatida shakllantirish bugungi ta'lim siyosatining muhim psixologik asosini tashkil etadi. Shu boisdan, ushbu tadqiqotning maqsadi — talabalik davrida ijtimoiy faollik va

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

shaxsiy o'zini anglash jarayonlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni psixologik jihatdan tahlil qilish, ularni o'zaro mustahkamlovchi omillarni aniqlash hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot obyekti — talabalik davridagi shaxsning psixologik rivojlanish jarayoni.

Tadqiqot predmeti — ijtimoiy faollik va o'zini anglashning o'zaro bog'liqligi va ularni belgilovchi psixologik mexanizmlar.

Ilmiy yangiligi — ijtimoiy faollik va o'zini anglashning o'zaro ta'sirini integrativ yondashuv asosida (motivatsion, kognitiv va identifikatsion komponentlar) o'rganish bilan belgilanadi.

Nazariy ahamiyati — tadqiqot natijalari shaxs psixologiyasida o'zini anglash va ijtimoiy faollikning o'zaro aloqadorligini chuqurroq tushunishga xizmat qiladi.

Amaliy ahamiyati — oliy ta'lim tizimida talabalar o'rtasida ijtimoiy faollikni oshirish, ijtimoiy mas'uliyat va shaxsiy o'zini anglashni mustahkamlashga qaratilgan psixologik treninglar, dasturlar va pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Psixologik adabiyotlarda ijtimoiy faollik — bu shaxsning ijtimoiy hayotda ishtirok etish darajasi, ijtimoiy tashabbus ko'rsatish va ijtimoiy munosabatlarga ongli kirishish qobiliyati sifatida talqin qilinadi (Fatykhova & Shilyaeva, 2020). O'zini anglash esa shaxsning o'z "Men" obrazini, o'z imkoniyatlarini va ijtimoiy rolini to'laqonli anglash jarayonidir (Rogers, 1961). Talabalik davrida bu ikki jihat — ijtimoiy faollik va o'zini anglash — bir-birini kuchaytiruvchi mexanizmlar sifatida ishlaydi. Talaba o'zini jamiyatning faol subyekti sifatida anglaganda, unda tashabbuskorlik, mas'uliyat, ijtimoiy aloqalarga ochiqlik kuchayadi.

Shu bilan birga, ijtimoiy faoliyatda qatnashish orqali u o'zini anglashni, o'z qadrini va o'z "Men" obrazini mustahkamlaydi. Mazkur maqolada talabalik davrida ushbu ikki jarayonning o'zaro bog'liqligi, ularni rivojlantiruvchi psixologik omillar hamda amaliy jihatlari chuqur tahlil qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Fatykhova, R., Shilyaeva, I., Yushchenko, I. & Negodyaeva, E. (2020). Social Activity of Student Youth: Levels and Factors of Its Development. European Proceedings.
2. Shamionov, R. M., & Bocharova, E. E. (2024). The Role of Youth Social Activity in the Expression of Identities and their Consistency. Social Psychology and Society, Vol.15(4).
3. Feng, J., & Li, J. (2025). Social participation and mental health among university students: A social integration perspective. Frontiers in Psychology.
4. Rogers, C. R. (1961). On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy. Houghton Mifflin, Boston.
5. Bazilenko, A., Barna, N., & Lytvynenko, O. (2019). Psychological Factors of Student's Social Activity. Social Welfare: Interdisciplinary Approach, 9(2), 56–66.
6. Erikson, E. H. (1980). Identity and the Life Cycle. Norton & Company.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

7. Obidova, M. (2023). Talabalarda ijtimoiy faollikni shakllantirishning psixologik jihatlar. O'zbekiston Milliy universiteti ilmiy axboroti, №2.

8. Karimova, R. (2021). Talabalarda shaxsiy o'zini anglashning psixologik asoslari. Toshkent: TDPU nashriyoti.